

Heilige ibis

Vincent de Boer, Sovon

Het oorspronkelijke leefgebied van de heilige ibis (*Threskiornis aethiopicus*) omvat Afrika ten zuiden van de Sahara en Irak. In verschillende Europese landen is sinds begin jaren negentig sprake van een populatie heilige ibissen. In alle gevallen vinden deze hun oorsprong bij vrijvliegende vogels uit nabijgelegen vogelparken.

De grootste populatie bevindt zich langs de Atlantische kust van Frankrijk (maximaal 1.700 paar in 2006), met een kleinere populatie langs de Franse Middellandse Zeekust (250 vogels in 2006). Uit de ons omringende landen zijn kleine vrijvliegende populaties bekend uit Duitsland en een incidenteel broedgeval uit België.

De Nederlandse populatie was grotendeels afkomstig van vrijvliegende vogels in Vogelpark Avifauna in Alphen aan den Rijn ZH en een vogelcollectie nabij Weert Lb. Daarnaast zijn vogels van de Franse populatie zeker in staat om Nederland te bereiken, getuige een vogel met een Franse kleuring in Limburg in 2008.

Ecologie

Binnen het natuurlijke verspreidingsgebied komt de heilige ibis vooral voor in en nabij wetlands waar gebroed wordt in bomen en dicht struikgewas. Op kale eilanden wordt op de grond gebroed.

Het voedsel wordt gezocht in een breed scala van habitats zoals moerasgebieden, graslanden, landbouwgebieden en getijdegebieden. De soort staat bekend als een profiteur van menselijke activiteiten en scharrelt ook zijn kostje bijeen op vuilnisbelten, nabij boerderijen en op slachterijen. Het menu bestaat grotendeels uit kleine ongewervelden, aangevuld met muizen, kikkers, krabben en zaden.

De Nederlandse vogels broedden vooral in moerassige gebieden en foerageren daarbuiten op graslanden en in waterrijke gebieden.

Verspreiding en aantallen

Het eerste Nederlandse broedgeval stamt uit 2001, waarna de aantallen snel toenamen tot maximaal 15 paren in 2007. Broedpogingen vonden plaats in het Botshol ZH (2001-09), Avifauna in Alphen aan den Rijn ZH (2003-07), in de Banen bij Nederweert Lb (2006-07) en in het Soerendonks Goor NB (2008-09).

Na 2009 zijn geen broedgevallen meer bekend geworden op deze bekende broedplaatsen of daarbuiten. Vanaf 2007 vond een afname plaats door het kappen van de nestboom nabij Avifauna en daarna het gericht terugvangen van vogels in dit park. Hiermee verdween zowel de broedpopulatie nabij Avifauna alsmede die van het Botshol. Tegelijkertijd verdwenen de broedvogels van het Soerendonkse Goor. Buiten de broedtijd komt de soort verspreid over het land voor, met tot 2009 vooral concentraties rond de bekende broedplaatsen. Na 2009 worden verspreid over Nederland nog slechts enkelingen waargenomen.

Risico's

Door gerichte acties zijn broedende heilige ibissen in ons land, na een aanvankelijk snelle toename, vanaf 2009 niet meer aanwezig. Rondzwervende vogels worden ook in mindere mate gezien. De West-Franse populatie bedroeg in 2006 naar schatting 5.000 vogels. Vanaf 2007 is in Frankrijk een uitroeingsprogramma gestart en nemen de aantallen jaarlijks af. In 2011 werden nog 1.500 vogels geteld, waarbij opgemerkt wordt dat de soort hoogstwaarschijnlijk nooit geheel zal verdwijnen (Dubois 2012).

Telprojecten

De aantallen broedende heilige ibissen worden gevolgd binnen het Meetnet Broedvogels in het kader van het NEM gecoördineerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland (zie www.sovon.nl). Losse waarnemingen van niet broedende vogels kunnen worden doorgegeven via telmee.nl of waarneming.nl.

Heilige ibis. Foto: Bas Haasnoot